

Poruchy chování u dětí a ústavní výchova



Alexander Lazar
alexan.lazar@gmail.com

Literatura

ČERVENKA, Karel. *Zdroje a bariéry sociální inkluze dětí s poruchami chování z hlediska výchovných profesionálů*. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

ČERVENKA, Karel. *Sud, který nemá dno? Potřeby dětí s poruchami emocí a chování očima výchovných profesionálů*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8138-3.

JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích : nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha : Themis, 2004. 478 s. ISBN 8073120380.

FISCHER, Slavomil., ŠKODA, Jan. *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

PTÁČEK, Radek a kol. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha: MPSV, 2011. 56 s. ISBN 978-80-7421-040-2.

VOJTOVÁ, Věra. *Úvod do etopedie : texty k distančnímu vzdělávání*. Brno : Paido, 2008.

VOJTOVÁ, Věra. Porucha chování jako potřeba podpory a intervence. In VOJTOVÁ, Věra (Ed.). *Edukační potřeby dětí v riziku a s poruchami chování* Brno: MU. 2012,

Internetové zdroje

www.msmt.cz

www.ddubrno.cz

www.dum-brno.cz

www.ddu-liberec.cz



Dítě v riziku

Dítě s problémy v chování

Dítě s poruchou v chování

Vágnerová

Disociální

Asociální

Antisociální

Němec

Agresivní

Neagresivní

Vágnerová

Klasifikace chování dětí dle intenzity problému (Vojtová)

1. Dítě reaguje vcelku přiměřeně a očekávanými způsoby na problémy denního života. Problémy v chování odpovídají zvláštnostem daného věku a normám sociálního prostředí, v němž se dítě pohybuje. Dítě se umí dostatečně ovládat a korigovat své reakce.
2. Dítě změní své chování a reaguje odlišně než jindy v důsledku krizové životní situace jako je rozvod rodičů, narození sourozence, těžká nemoc blízké osoby.
3. Vymyká-li se dítě svým chováním obecnému očekávání je toto způsobené jeho nedostatečnou schopností přizpůsobovat se podmínkám. Ve škole je dítě schopné se ovládat, má problém vyrovnat se změnami v blízkém sociálním prostředí.
4. U dítěte se projevuje zafixované a opakované nevhodné chování. Svůj negativní sebeobraz vnímá jako nezměnitelnou věc. Chování lze ovlivňovat odbornými intervencemi v rámci jeho sociální sítě.
5. Jde o dítě, u něhož se projevuje zafixované a opakované nevhodné chování s výraznými symptomy, které neumožňují jeho další vzdělávání v běžném školním prostředí. Je nezbytné jej vyjmout z jeho aktuálního sociálního kontextu. Je zřejmé, že poruchám chování pak odpovídají zhruba poslední dva stupně této vývojové škály.

Poruchy chování

- Pojem od 70. let 20. stol.
- Dříve: chápáno jako odchylka od normy
- Dnes: bariéra v rozvoji

- Jde o odchylku v oblasti socializace (neodpovídá věku a intelektu)
- Nemusí mít dopad do dospělosti

Poruchy chování

... odchylka v oblasti socializace, kdy jedinec není schopen nebo ochoten respektovat normy chování a práva druhých na úrovni odpovídající jeho věku, event. na úrovni jeho rozumových schopností

(Vágnerová, 2005, s. 143)

Projevy problémového chování a/nebo poruch chování (Bower)

- Neschopnost dítěte učit se (i dovednostem), přičemž tento stav není vysvětlitelný intelektuálními, smyslovými nebo zdravotními faktory.
- Neschopnost budovat a udržovat uspokojivé interpersonální vztahy s vrstevníky, učiteli.
- Nevhodné typy chování nebo pocitů za běžných okolností.
- Celková nešťastná nebo depresivní nálada.
- Tendence rozvíjet fyzické symptomy, bolest nebo strach, které jsou spojovány s osobními nebo školními problémy.

Vliv vnímání a kultury

- Co jeden vidí jako problém, pro druhého to problém být nemusí
- Co jedna kultura (společnost, rodina, škola , etnikum....) vnímá jako problém, jiná kultura vnímat jako problém nemusí
- Porucha chování jako „konstrukt“ – vytváří se v mysli člověka (vliv konstruktivismu)

Konkrétní projevy poruch chování

Vzdorovitost

Lhaní a podvody

Krádeže

Záškoláctví

Šikana/agresivita/

Vandalství

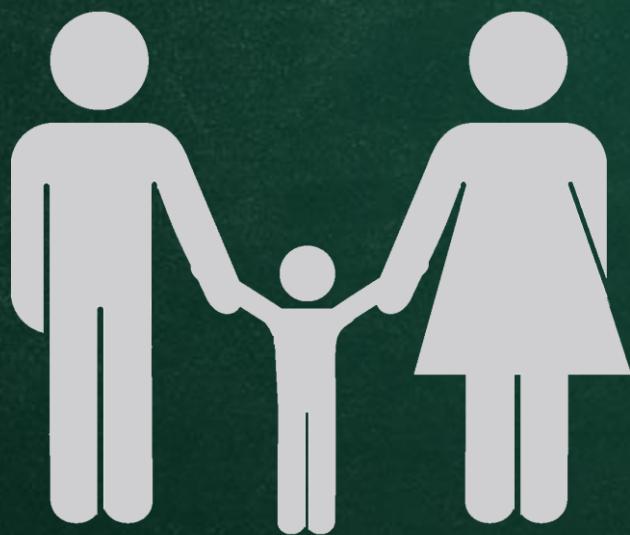
Potulky a útěky



Příčiny?

- Multifaktoriální (není jen jedna příčina)
- Působení rizikových a protektivních faktorů (Matějček)

Žák s poruchou chování v běžné základní škole



Poruchy chování ve škole

Inkluzivní vzdělávání (žák se SVP –
podpůrná opatření)

Problém s ADHD a s poruchami emocí

bezpečí dětí

stížnosti rodičů



Spolupráce škola a SVP

- Někdy žák nezvladatelný v běžných podmínkách (PLPP ani IVP nepomáhají)
- Spolupráce s PPP někdy problematická (čas, specialisté)
- Spolupráce se SVP (podpora rodičů)
- Krátkodobé pobyty (kontinuální péče)
- Ústavní výchova

Etopedie – specialisté etopedi

speciálně pedagogická
disciplína, která se
zabývá **rozvojem,**
výchovou a vzděláváním
dětí, mládeže a
dospělých, kteří mají
poruchu emocí a
chování



Trendy v přístupech

Normativní přístup: Restrikce (omezování),
represe (odveta) a resocializace 3R intervence

Perspektivní přístup: posilování, podpora a
provázení 3P intervence
(Červenka, 2016)

Ústavní výchova

Úmluva o právech dítěte

Úmluvou o právech dítěte (Organizace spojených národů, New York, 1989, je Česká republika vázána od 1. ledna 1993 k jejímu naplňování, je uveřejněna ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb.),

Práva dětí dle Úmluvy

- Dítě má právo žít s oběma rodiči a udržovat s nimi styk, není-li to v rozporu s jeho zájmy.
- Oddělení dítěte od rodičů proti jejich vůli je možné jen v případě, že je to v zájmu dítěte, a může se uskutečnit jen soudním rozhodnutím.
- Dítě, které je dočasně nebo trvale zbaveno svého rodinného prostředí, nebo dítě, které ve vlastním zájmu nemůže být ponecháno v rodinném prostředí, má právo na pomoc a ochranu poskytovanou státem. Takovému dítěti se v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím zabezpečí náhradní péče, přičemž je třeba brát zřetel na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ.

Zákony

Hlavními zákony provádějícími ochranu práv dětí jsou ***zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí***, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPO) – 1.1. 2018, a ***zákon č. 94/1963 Sb., o rodině***, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“) 315/2004

Práva dětí v zařízeních jsou chráněna také zákonem ***č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů***.

Ústavní výchova

- Dítě je svěřeno rodičem (rodiči) do péče zařízení
- nebo je dítěti nařízena ústavní výchova
- zvláštním druhem zařízení je zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (Klokánky..).

Ústavní výchova je výchovné opatření, které soud nařídí, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.

Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.

Ústavní zařízení

Kojenecký ústav a dětský domov pro děti do tří let věku – zdravotnická zařízení
léčebně preventivní péče v rezortu MZ (do 3 let)

Diagnostický ústav – školské zařízení – rezort MŠMT – zákon o výkonu ústavní výchovy, zákon o školských zařízeních (3 – 18 , příp. 21).

Dětský domov – školské zařízení – rezort MŠMT – zákon o výkonu ústavní výchovy, zákon o školských zařízeních (3-18) bez závažných poruch chování

Dětský domov se školou – školské zařízení – rezort MŠMT – zákon o výkonu ústavní výchovy, zákon o školských zařízeních (od 6 let - 15) se závažnými poruchami chování, nebo trvalou duševní poruchou

Výchovný ústav – školské zařízení – rezort MŠMT – zákon o výkonu ústavní výchovy, zákon o školských zařízeních (od 15 let) se závažnými poruchami chování (i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu)

Domov pro osoby se zdravotním postižením – zařízení sociálních služeb – rezort MPSV – právní úprava – zákon o sociálních službách

Děti, jejichž zdravotní handicap vyžaduje zvláštní odbornou péči.

Umístění do ústavní péče

Na žádost rodiče

na doporučení OSPOD



soudní
rozhodnutí

Předběžné opatření

Rozhodnutí o ústavní
výchově

Rozhodnutí o ochranné výchově



Diagnostický ústav

diagnostické zařízení tzv. prvního kontaktu pro děti, které mají být umístěny v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Dětský diagnostický ústav

- 6 – 16 let
- povinná školní docházka
- koedukované skupiny

Diagnostický ústav pro mládež

- 15 – 18 (19) let
- po ukončení povinné školní docházky

Středisko výchovné péče

- dobrovolnost
- práce s rodiči
- kontakt se školou
- odpolední zájmové programy
- terapie

Kde je problém?

škola

rodina

vrstevníci

??????

Výchovný ústav

- Děti a mládež (12/15 – 18/19) se závažnými poruchami chování a emocí.
- Účelem je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů v chování dítěte a zmírňovat příčiny a důsledky již vzniklých poruch chování.
- Cílem výchovné práce je vytvoření bezpečného prostředí, které by dítěti umožnilo uspokojování základních materiálních, citových i speciálních potřeb, a které by zajišťovalo vhodné rozvíjení vědomostí, dovedností a návyků s přihlédnutím k zájmům a zvláštnostem každého dítěte.
- Důležitá je podpora školy, ale i uspokojování potřeb v oblasti rekreace a zábavy.
- Součástí výchovné práce je vedení dětí k sebeobsluze, pracovním a sociálním návykům tak, aby se po ukončení ústavní nebo ochranné výchovy mohly úspěšně zapojit do společnosti.

Priority ve směřování dětí

Rodina

Dětský domov

Výchovný ústav

Psychiatrie

Boletice



Personální obsazení diagnostického ústavu

Etoped

Psycholog

Sociální pracovník

Učitel

Vychovatel

Asistent pedagoga



Dětský diagnostický ústav

středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna
Brno, Hlinky 140

DDÚ Brno





Záchytné pracoviště



Filozofie DDÚ Brno



otevřené dveře

důvěra

pozitivní motivace

navazování pozitivních vztahů

genderová vyváženost

věková vyváženost

psychoterapie

komunitní systém

Škola DDÚ Brno

- I. 1. – 5. třída
- II. 6. a 7. třída
- III. 7. a 8. třída



Hlavní úkol

- budovat pozitivní vztah ke škole, ke vzdělání a k povinnostem
- nastolení správného denního rytmu (vstávání atd.)
- škola formou zážitků: sport, kulturní akce, výuka v přírodě